

Æresdrap

Lite kunnskap om kollektivistisk kultur

Ole Dag Kvamme
frilansjournalist

Psykolog Pia Camilla Aursand mener psykologer må ut av en individualterapeutisk kontekst for å bedre kunne hjelpe kvinner utsatt for æresvold.

Pia Camilla Aursand er blant Norges fremste psykologer i arbeidet med æresvold. Hun har tidligere arbeidet i distriktpspsykiatrien. De siste årene har hun jobbet 50 prosent ved Enerhaugen familievernkontor, og den siste halvdel ved familieanalyseavdelingen ved Stovner politistasjon.

Hun har samarbeidet tett med politiet i familier hvor det har vært problemer med æresrelatert vold. Målet er å trygge utsatte ved å jobbe prosessorientert med familiemedlemmer med politi til stede.

– Mange har vært henvist til DPS, hatt behandling på barne- og ungdomspsykiatrisk eller voksen poliklinikk, men opplevd hjelpen som svært mangelfull, sier Aursand.

Hun opplever at distriktpspsykiatrien har lite kunnskap om kollektivistisk kultur.

– Et sentralt problem er at DPS-ene er utrednings- og diagnoseorientert. Det er ofte lite fruktbart, og kjennes ikke meningsfullt for disse kvinnene. Når vi møter dem i familievernet, diagnostiserer vi ikke, vi har en familieorientert tilnærming, selv om de kommer alene, sier Aursand.

Hun forteller at de ønsker å være «hands on», og spør: «Hvilken krise står du i nå? Hva består konflikten med familien i? Hva trenger du for å føle deg trygg?»

– Mange har selvsagt psykiske plager som angst og depresjon, men vi prøver å tenke annerledes. En terapeut med en individualterapeutisk orientering vil være opptatt av å spørre om klientens indre univers, tanker og følelser. Men ofte vil ikke kvinnen føle seg forstått. Det er ofte mer relevant å kartlegge familien, slekten, hvem som har makten, hvem som er deres støttepersoner, historiene deres og relasjoner innad i familien. Det vil føre til at de føler seg mye mer møtt av terapeuten, fordi deres identitet er tettere knyttet opp mot kollektivet og familien enn hva vi er vant til i vesten.

Aursand mener det er problematisk at mange terapeuter har så lite kunnskap om hva det vil si å være vokst opp i en kollektivistisk struktur.

– Det å være utsatt for vold er heller ikke nok til å få et offentlig terapitilbud. Nåløyet i DPS er så trangt at mange får avslag. Dette er feil. DPS-ene burde arbeidet mye mer med vold i nære relasjoner. Samfunnet ville vært tjent med at flere terapeuter hadde et godt tilbud både til mennesker utsatt for vold i nære relasjoner – og ikke minst – tilbud rettet mot utøvere av vold. Får man stoppet én fra å bruke vold, har det store positive ringvirkninger og sparer samfunnet for utgifter, både til rettsvesen, barnevern og helsevesen.

– En alminnelig feiloppfatning er å tenke at kvinner bare kan bryte med familiene når de blir utsatt for tvang. Men dette er for mange umulig. Det handler om å bli utstøtt fra hele flokken og miste sin identitet og tilhørighet. Det er naivt å tro at et menneske skal klare å holde seg helt unna hele familien resten av livet, sier Aursand.

De har ikke ansvar for å passe inn i vårt system, vårt system må være fleksibelt sånn at vi tilpasser hjelpen til de som kommer til behandling

I prosjektet på Stovner skal politiet sørge for sikre møteplasser etter brudd med familien.

– Vi innkaller utøverne og andre sentrale familiemedlemmer til samtaler. Målet er å få til flere samtaler over tid, slik at vi får en allianse og kan jobbe prosessorientert, sier Aursand.

Hennes jobb er å være familierapeut, politiet har fokus på sikkerhet.

– Vi har ikke den utsatte med i samtaler med familien. Vi kartlegger familiene, og leter etter pådriverne for æresvolden i slekten. Den utsatte vil ofte føle et sterkt savn og behov for kontakt med familien. Vi kan tilby bistand til at dette kan foregå sikkert når vi har jobbet lenge nok med familien til at vi anser det som trygt. Alternativet er neppe bra, for de unge utsatte pleier å oppsøke familien sin uansett: de ringer, kommer uanmeldt og treffer søsken, ofte uten at hjelpeapparatet er informert. Da kan de i verste fall risikere å bli utsatt for vold og trusler igjen.

– *Men lenger frem har de vel behov for individuell psykologhjelp?*

– Ja, mange vil ha behov for det. Da er det viktig at vi som jobber i feltet er rustet til å ivareta dem. De har ikke ansvar for å passe inn i vårt system; vårt system må være fleksibelt sånn at vi tilpasser hjelpen til de som kommer til behandling.

– *Det er altså noe galt med systemet?*

– Mange DPS-er har en regel om at pasienter skrives ut hvis de ikke møter til avtaler. Det er et gjentakende problem at unge som er vokst opp i en kollektivistisk kultur ikke føler seg møtt. Psykologer må skaffe seg kompetanse på kollektivistisk kultur, og ha høyere sensitivitet på æresbegrepet. Kommer det inn en kvinne med mange udefinerte smerter, er det om å gjøre å finne ut hva som er relevant for henne. Vi med våre vestlige utdanninger er orientert mot en individualterapeutisk kontekst. Vi må ut av vår etnosentriske kulturelle forståelsesramme, mener Aursand.